

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:01.09.2023 ✓Accepted/Kabul:01.11.2023

DOI:10.30794/pausbed.1353819

Research Article/Araştırma Makalesi

Özdemir, H. (2023). "Silyon (Karahisar-ı Teke) Kale Mescid Kazısı Seramikleri", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 59, Denizli, ss. 279-291.

SİLLYON (KARAHİSAR-I TEKE) KALE MESCİD KAZISI SERAMİKLERİ

Hicran ÖZDEMİR*

Öz

Silyon (Karahisar-ı Teke) antik kenti, günümüzde Antalya İli, Serik İlçesi, Yanköy Mahallesi'nde yer alan halk arasında Asar tepesi olarak bilinen yüksek bir tepede konumlanmaktadır. Antik dönemde Silyon, bölgenin önemli kentlerinden birisi olmuştur. Günümüzde Hellenistik, Roma, Bizans ve Türk Dönemi'nin izlerini taşıyan kalıntılar mevcuttur. Antalya ve Alanya güzergahında yer alan bölgede, Türk hakimiyetinin tam olarak sağlanması Anadolu Selçuklular döneminde yani 13. yüzyılın ilk çeyreğinde önce Antalya daha sonra Alaiye'nin (Alanya) ele geçirilmesiyle olmuştur. 14. yüzyıl başında Hamidoğulları hakimiyetine geçen bölge, Yıldırım Bayezid döneminde 1390-1399 yılları arasında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Silyon'un Türk Dönemindeki ismi ise Karahisar-ı Teke olarak bilinmektedir. Karahisar-ı Teke'nin Selçuklu hakimiyetine geçtikten sonra inşa edildiği düşünülen Kale Mescidin de 2020 yılında kazı çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar sırasında az sayıda ancak kalenin Türk dönemindeki tarihsel sürecine katkı sağlayacak seramikler ele geçmiştir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan söz konusu seramikler genel olarak 13.yüzyıl ile 15.yüzyıl başı arası döneme tarihlenmektedir. İncelenen seramikler içerisinde Beylikler ve Erken Osmanlı dönemlerine tarihlendirilen sgraffito, astar bezeme (slip), tek renk sırlı ve sırsız seramiklerin yanı sıra Kıbrıs üretimi sgraffito tekniğinde seramikler de bulunmaktadır. Bu seramiklerin bölgenin 13. ve 14. yüzyıldaki siyasi ve ticari hareketliliğin bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Silyon, Karahisar-ı Teke, Kale Mescid, Seramik, Kıbrıs.*

SİLLYON (KARAHİSAR-I TEKE) KALE MASJİD EXCAVATION CERAMICS

Abstract

The ancient city of Silyon (Karahisar-ı Teke) is located on a high hill known as Asar hill among the people in the Yanköy neighborhood of Serik District, Antalya province. In the Ancient Period, Silyon became one of the important cities of the region. Today, there are ruins bearing the traces of the Hellenistic, Roman, Byzantine and Turkish Periods. In the region that is located on the Antalya and Alanya routes, the Turkish domination was achieved during the Anatolian Seljuk period by the seizure of Antalya and then Alaiye (Alanya) in the first quarter of the 13th century. The region, which was dominated by the Hamidids at the beginning of the 14th century, joined the Ottoman lands between 1390-1399 during the reign of Yıldırım Bayezid. Silyon's name in the Turkish Period is known as Karahisar-ı Teke. Some excavations were carried out in 2020 in Kale Masjid, which is thought to have been built after the Karahisar-ı Teke was under Seljuk domination. The ceramics that constitute the subject of this study are generally dated to the period between the 13th century and the beginning of the 15th century. Among the ceramics examined, in addition to the sgraffito, primer decoration (slip), monochrome glazed and unglazed ceramics which are dated to the Principals and Early Ottoman Period, ceramics were also found in the Cyprus production sgraffito technique. These ceramics are the result of the political and commercial mobility of the region in the 13th and 14th centuries.

Keywords: *Silyon, Karahisar-ı Teke, Kale Masjid, Ceramic, Cyprus.*

*Dr., Pamukkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, DENİZLİ.
e-posta: hozdemir@pau.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-0625-8577>).

1. GİRİŞ

Sillyon antik kenti, günümüzde Antalya İli, Serik İlçesi, Yanköy Mahallesi'nde yer alan ve halk arasında da Asar tepesi olarak bilinen yerde konumlanmaktadır. Demirçağ'ından Türk-İslam Dönemi'ne kadar kesintisiz yerleşim görmüş çok katmanlı bir kent örneğidir¹

Sillyon, Pamphy Ovası'nın önemli kentlerinden biridir². Diğer Pamphy şehirlerinden farklı olarak burada yaşamış kültürlerin (Hellenistik, Roma, Bizans, Türk Dönemi) izleri, tarihi kalıntılardan açık bir şekilde izlenebilmektedir³. Sillyon'un Türk hâkimiyetine geçişi Anadolu Selçukluların Dönemi'nde olmuştur. Kentin, Türk hakimiyetine geçtikten sonraki adının Karahisar-ı Teke olduğu bilinmektedir⁴.

Sillyon antik kenti ve çevresinin ilk olarak Türklerin eline geçmesi Malazgirt Zaferi'nden sonra başlamış 11. ve 12. yüzyıllarda birkaç kez Türkler ve Bizanslılar arasında el değiştirdikten sonra 1120 senesinde Bizanslıların Antalya ve çevresindeki pek çok kaleyi ele geçirmesiyle Bizans hakimiyetine geçmiştir⁵.

Bölgede Türk hakimiyetinin tam olarak sağlanması 13. yüzyılın ilk çeyreğinde önce Antalya daha sonra Alaiye'nin (Alanya) ele geçirilmesiyle olmuştur. Antalya 1207 (603 H.) (Hicri 603 yılının Şaban ayında) yılında Selçuklu hükümdarı I. Gıyasüddin Keyhusrev tarafından Frenklerden alınarak Mübarizeüddin Ertokuş yönetimine verildi⁶. Bu dönemde bölgeye Teke aşireti yerleştirilmiştir. Daha sonra kısa bir süre Kıbrıs Krallığı'na bağlansa da 1213 (610 H.) yılında I. İzzeddin Keykavüs tarafından tekrar geri alınmıştır⁷.

Antalya alındıktan sonra Sultan I. Alâeddin Keykubat Döneminde doğruya doğru ilerlenerek 1221'de Alaiye (Gelinovros-Galonoros) kalesi zapt edilmiştir. Bundan sonra Sultan Alâeddin kentin isminin de kendi ismiyle anılmasını uygun görmüş ve şehrin ismi Alaiye olarak değiştirilmiştir⁸. Böylelikle Antalya ve Alanya güzergahında yer alan Sillyon şehri de Selçukluların hakimiyetine geçmiştir.

II. Mesud'un ölümünden (H.708/M.1308) sonra bölgenin hâkimiyeti Hamîdoğulları'na geçmiştir⁹. Hamîd Bey'in torunu Feleküddin Dünder Bey Antalya'nın idaresini kardeşi Yûnus Bey'e verdi. Böylelikle Hamîdoğulları'nın, merkezi Antalya olan Teke kolu ortaya çıktı. Yûnus Bey'in ardından oğlu Mahmud Bey Antalya'da, diğer oğlu Hızır Bey İstanol'da, kölesi Zekeriyâ Karahisariteke'de hüküm sürmüştür¹⁰.

Bölge Yıldırım Bayezid Döneminde 1390-1399 yılları arasında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Ankara Savaşı'ndan sonra 1402-1415 yıllarında Antalya ve Alaiye dışında bütün Teke-ili Karamanoğullarının idaresine girmişken, Antalya ile Karahisar-ı Teke Osmanlılar'ın elinde kalmıştır. 1423 yılında Osman Çelebi'nin ölümünden sonra Antalya ve çevresinde Tekeoğulları'nın hâkimiyetine son verilmiş, Teke-ili tamamen Osmanlı hakimiyetine geçmiştir¹¹.

Köklü bir tarihe sahip Sillyon (Karahisar-ı Teke)'de bulunan Kale Mescid'de 2020 yılında kazı çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar sırasında ele geçen seramikler bu makalenin konusunu oluşturmaktadır. Mescid ve çevresinde yapılan kazı çalışmalarında elde edilen seramik bulgular diğer bulgularla birlikte değerlendirilerek Mescid'in ve Kale'nin tarihinin aydınlatılması amaçlanmıştır. Ayrıca elde edilen bu seramik buluntular hem Akdeniz hem de diğer çevre kazılarda elde edilen seramik buluntularla karşılaştırılarak siyasi, sosyal ve ticari ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1 Kent tarihi için bk. Taşkıran, 2020b: 1-31.

2 Mansel, 1945: 137.

3 Mansel, 1945: 141.

4 Karahisar-ı Teke'nin konumu ile ilgili çeşitli görüşler olmakla birlikte son zamanlarda yapılan araştırmalar Karahisar-ı Teke Kalesi'nin Sillyon antik kenti üzerinde kurulduğu yönündedir. Bk. Karaca, 1997: 116; Taşkıran, 2020b: 21.

5 Kimnamos, 2001: 7.

6 İbni Bibi, 1941: 45.

7 Uzun Çarşılı, 1988: 52.

8 İbni Bibi, 1941: 97-98; Cahen, 1979: 133.

9 Uzun Çarşılı, 1988: 52.

10 Çelik, 2011: 344-345.

11 Çelik, 2011: 345.

2.KALE MESCİDİ VE KAZI ÇALIŞMALARI

Karahisar-ı Teke Kalesi'nde Türk Dönemiyle ilgili ilk çalışmalardan biri 1970 yılların başında Ş. Yetkin tarafından yapılmış ve kaledeki Türk Dönemi eserleri değerlendirilmiştir¹². 2009 yılında başlayan Sillyon ve Çevresi Yüzeysel Araştırması'nda kent içerisinde yer alan Antik Dönem kalıntılarının yanı sıra Kale Mescidi de ele alınmıştır¹³. 2018-2019 yılları arasındaki son dönem yüzeysel araştırmalarında ise yapı detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir¹⁴. 2020 yılında, günümüze harim bölümü duvarları ve üst örtüsü sağlam olarak gelebilen Kale Mescid içerisinde ve çevresinde kazı çalışmaları yapılmıştır. Yürütülen kazılar sonucu yapı tüm detaylarıyla ortaya çıkarılmıştır (Fotoğraf 1).

Yapının aslı, üzeri kubbe ile örtülü kare planlı tek bir mekandan (harim) oluşmaktadır. Kare mekandan kubbeye geçiş Türk Üçgenleri ile sağlanmıştır. Osmanlı Dönemi'nde Mescidin kuzey bölümüne bir ön giriş ve doğu cephesine iki odalı bir demirci atölyesinin eklendiği kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkmıştır¹⁵. Kazı çalışmalarında mescide ait yapıya ya da onarıma kitabesi ele geçmemiştir. Tarihi bilgiler ve kazı sonucunda elde edilen bulgulardan Sillyon Kale Mescidi'nin kare planlı, kubbe örtülü harim kısmının, bölgenin Anadolu Selçuklu Devleti tarafından kesin fethinden hemen sonra 1221-1228 yılları arasında, kuzey ve doğu bölümündeki ek mekânların ise en erken 15. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edildiği düşünülmektedir¹⁶.

Fotoğraf 1: Sillyon (Karahisar-ı Teke Kalesi) Kale Mescid (Sillyon kazı arşivi)

3.KALE MESCİDİ SERAMİKLERİ

Kale Mescid kazısı çalışmalarında ele geçen seramikler içerisinde tüm ya da tüme yakın parça bulunmamaktadır. İncelenen seramikler kırık kaide, gövde ve ağız parçalarıdır. Bu nedenle değerlendirme hamur özellikleri, sır kullanımı ve bezeme teknikleri dikkate alınarak yapılmıştır.

3.1.Sgraffito Bezemeli Seramikler

Mescid içerisinde beş adet sgraffito bezeme tekniğinde seramik parçası ele geçmiştir. Sgraffito tekniğindeki bezeme kapların iç yüzeyinde uygulanmıştır. Bu seramiklerden iki adet dip ve bir adet gövde parçası hamur rengi ve yapısı ile ele geçen diğer sgraffito teknikli seramiklerden ayrılarak bir grup oluşturmaktadır. Kaide parçaları aynı

12 Yetkin, 1974: 861-872; Yetkin, 1976: 195-203.

13 Özer, 2012: 34, 35. Resim: 4.

14 Taşkiran, 2020a: 45-46.

15 Taşkiran ve Palalı, 2021: 43.

16 Taşkiran ve Palalı, 2021: 44.

hamur grubunda kırmızımsı sarı renkte (5YR 6/6 -7,5 YR /7/6), gövde parçası pembe hamur renginde (7,5YR/7/4) sık dokulu, iyi pişmiştir. Form olarak kaide parçaları halka kaide formundadır. Halka kaidelerden birisi dışarıya doğru genişleyen, kadehvri yüksek kaide formundadır. Yüksek formlu kaide parçasının (Tablo 1:1) iç yüzeyi krem renkli astar ile kaplanmış, ince kazıma tekniğinde, birbirini kesen yatay ve dikey çizgilerle çok simetrik olmayan kare panolara ayrılmıştır. Bu kare panoların içerisinde yine ince kazıma tekniğinde bezemeler yapılmıştır. Üzeri çok açık yeşil şeffaf sırla kaplanmıştır. Bu şekilde iç yüzeyde dama şeklinde kare panolara ayırarak bezeme Ortaçağ seramiklerinde görülen bir üsluptur. Benzer örneklerine Akdeniz Bölgesi'nde rastlanılmıştır. Kızkalesi Kazısı seramikleri içerisinde dama tahtası gibi düzenlenmiş kare ve üçgenlerden oluşan, içerisi kıvrımlı şekillerle doldurulmuş parçalar ele geçmiştir¹⁷. Bir parça kadehvri yüksek kaide formu ile de benzerdir¹⁸. Kızkalesi Kazılarında ortaya çıkarılan seramikler 13. yüzyıl Lusignan Dönemi'ne tarihlendirilmiştir¹⁹. Hem hamur rengi hem de bezeme olarak benzer bir diğer seramik parçası Alanya Kalesi Kazısı Tershane buluntuları arasında yer almakta ve 14. yüzyıl boyalı sgraffito Kıbrıs seramiği olarak değerlendirilmektedir²⁰. İncelediğimiz bu parçanın üslup olarak en yakın bir başka örneği ise 13. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlendirilen Bizans seramikleri içinde Sparta 'da ele geçmiştir²¹.

Diğer kaide parçası da hamur rengi ve hamur özellikleri ile bu parçayla aynıdır. Orta yükseklikte, dışa çekik kenarlı halka kaide formundadır (Tablo 1:2). Benzer şekilde iç yüzeyde beyaz renkli astar üzerine ince kazıma tekniğinde bezemeler görülmektedir. İç yüzeyin ortasında iki sıra şeritlerden oluşan daire bezemesinin içerisinde kazıma tekniğinde nokta bezemeleri yapılmıştır. Hem daire bezemesinin içerisinde hem de şerit bezemeler arasında mor renk boya lekeleri görülmektedir. Üzeri çok açık yeşil sırla kaplanmıştır.

Sgraffito tekniğindeki gövde parçasının (Tablo 1:3) formu belirlenememiştir. İç yüzeyde ince kazıma tekniğinde, bezemenin sınırlarını belirleyen çift sıra şeritler ve stilize palmet olduğunu düşündüğümüz bir motif görülebilmektedir. Şeritler ve motif arasında kalan boşluklar ince kesik çizgilerle doldurulmuştur. Açık yeşil, koyu yeşil ve hardal sarı renklerle boyanmıştır. Bu şekilde sgraffito bezemeli yeşil, hardal sarısı ve kahverengi renk kullanılarak bezenmiş seramikler Akdeniz'de Bizans, Selçuklu ve Haçlı Dönemi seramikleri arasında görülmektedir. Söz konusu seramik parçasının benzer örnekleri 13. yüzyıl sonu 14. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir²². Kale Mescid kazılarında ele geçen bu gruptaki seramikleri benzer örneklerine bakarak 13. yüzyıl sonu 14. yüzyıl başına tarihlemek mümkündür. Bu seramiklerin Selçuklu ve Beylikler Dönemlerinde kaleye Kıbrıs'tan geldiği söylenebilir. Bu dönem de Kıbrıs ilişkilerinin somut delilleridir. Ayrıca benzer bir örneğin Yunanistan'da ele geçmesi bu seramiklerin geniş bir dağılımının olduğunu da göstermektedir. Silyon örnekleri ise Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nde hem Anadolu hem Akdeniz ticaretinde Kıbrıs seramiklerinin dağılımı açısından yeni veriler oluşturmaktadır.

Hamur grubu olarak diğer sgraffito bezemeli seramiklerden ayrılan, kırık olduğu için formu belirlenemeyen üç adet gövde parçası kendi içerisinde benzer hamur yapısına sahiptir. Bu seramiklerden iki adet sgraffito bezemeli gövde parçasından biri açık kırmızı (2,5YR/6/6), diğer gövde parçası ise açık kırmızımsı kahve (2,5YR 6/4) hamur rengindedir. Bir gövde parçasının üzerinde krem renkli astar üzerine ince kazıma tekniğinde dikey çizgiler yapılmıştır. İç yüzey koyu yeşil, açık yeşil ve sarı renkte boyalı, dış yüzeyde astar ve yeşil sırlıdır (Tablo 2:1). Diğer gövde parçasında krem renkli astar üzerine ince kazıma tekniğinde bezeme uygulanmış ancak kırık olduğu için motif seçilememektedir. Motif içlerinde hardal sarısı renk kullanılmış ve yüzey açık yeşil sırla kaplanmıştır. Üzerinde üç ayak izi görülmektedir (Tablo 2:2). Aynı hamur grubunda açık kırmızımsı kahve (5YR 6/4) hamur renginde, tek renk sırlı sgraffito bir gövde parçası üzerinde ince kazıma tekniğinde, ağız kenarında ve kaide kenarında yapılan ince yatay şeritler arasında dikey konumda stilize yaprak benzeri motifler görülmektedir. Üzeri hardal sarısı sırla kaplanmıştır. Dış yüzey yarıya kadar krem astar ve kahverengi sırlıdır (Tablo 2:3). Bu süsleme kompozisyonu ile üretilmiş seramikler 13. yüzyılda oldukça yaygındır. Benzer şekilde süsleme tekniği ve kompozisyonuna sahip yeşil sırlı bir kase parçası Akşehir Taş Medrese kazılarında ele geçmiş ve 13. yüzyıl örneği

17 Köroğlu, 2012: 22-23, Şekil I, 3., Şekil II, 1,5.

18 Köroğlu, 2012: 22, Şekil I, 3.

19 Köroğlu, 2012: 20.

20 Bilici, 2005: 338, Örn. No. 12, Res. 7, 12. Ayrıca 13. yüzyıla tarihlendirilen pembe hamur renginde, krem astar üzerine sgraffito tekniğinde iç yüzey kare panolara ayrılmış ve içleri spirial bezemeye bezenmiş, yüksek kaideli Kıbrıs seramiği için bk. Piltz, 1996: 21, No. 4.

21 Dimopoulos, 2005: 339, Fig. 4.

22 Benzer Kıbrıs örnekleri için bkz. Taylor, 1938: Fig. 44. Ayrıca 13. yüzyıl sonu 14. yüzyıl başına tarihlendirilen Kıbrıs seramiği için bk. Piltz, 1996: 35, No. 18.

olarak değerlendirilmiştir²³. Yine benzer üslupta yeşil sırlı bir örnek Alanya kalesi kazılarında ortaya çıkmış ve 13. yüzyıl ortalarına ait Kıbrıs üretimi olarak değerlendirilmiştir²⁴. Kale Mescid kazılarında ele geçen bu seramikleri 13. yüzyıl sonu 14. yüzyıl başına tarihlemek mümkündür.

3.2. Astar Bezemeli Seramik

Çalışmalar sırasında bir adet astar bezemeli kaide parçası ele geçmiştir. Kırmızı (10R 5/8) hamur renginde, ağız kenarı dışa çekik alçak yükseklikte halka kaide formundadır. Seramik parçasının iç yüzeyinde astar bezeme tekniği uygulanmıştır. Kahverengi astar boya zemin üzerine beyaz renkli astar ile bezeme yapılmış, şeffaf hardal sarı sırla kaplanmıştır. Beyaz renkli astar, zemin yüzeyinde hafif kabarıklık oluşturmuştur. Parça küçük olduğu için zemin üzerindeki bezeme kompozisyonu tam olarak tanımlanamamaktadır (Tablo 3:1). Kırmızı hamurlu, bezemenin iç yüzeyde uygulandığı, renk olarak kahverengi zemin üzerine krem renkli astar bezemeli ve hardal sarı sırla kaplı örnekler İznik Roma Tiyatrosu kazısı seramikleri içinde Erken Osmanlı seramikleri olarak değerlendirilmiştir²⁵. Akşehir'de bulunan kırmızı renkte hamurlu, şeffaf kahverengi sırlı bir gövde parçası 13.-14. yüzyıl olarak tanımlanmıştır²⁶. Yozgat Müzesindeki slip teknikli, yüksek kaideli kase formundaki seramikler 13. yüzyıl ortaları ile 14. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir²⁷. İncelediğimiz seramik parçasının kaide formu Selçuklu örnekleri kadar yüksek değildir. Kırmızı hamur rengi ve kaide formu olarak İznik astar boyama seramikleri ile benzerlik göstermektedir. Bu nedenle 14. yüzyıl sonu 15. yüzyıl başı olarak tarihlendirilebilir.

3.3. Tek Renk Sırlı Seramikler

Astarlı yüzey üzerine bezeme yapılmadan tek renk sırla kaplanan seramiklerdir. Hamur renkleri kırmızı (2.5/4/8, 2.5 YR 5/8, 10R 5/8), açık kırmızı (10R /7/8, 2,5YR 6/8, 5YR 6/4) dir. Sır rengi olarak bir parça dışında yeşil renkli sırlar farklı tonları kullanılmıştır. Bir parçada ise şeffaf hardal sarısı sır görülmektedir.

Form olarak açık kap formulu tabak ya da kase formlarına ait kaidelerdir. Bu grup içerisinde bir adet tam form veren derin kase parçası ele geçmiştir. Ağız çapı 21.8 cm., dip çapı 8.4 ve yüksekliği 11.6 cm. ölçülerindeki kase parçası kırmızı renkte (10R/5/8) hamurlu, orta yükseklikte halka kaideli ve konik gövdelidir. İç yüzeyin tamamı zeytin yeşili sırlıdır (10Y/5GY/4/4). Dip ve ağız kenarında kazıma tekniğinde şeritler yapılmıştır. Dış yüzeyin ağız kenarında yeşil sır ve gövdenin bir kısmında kahverengi sır kullanılmıştır (Tablo 4:1). Diğer tama yakın form veren kase parçası, kırmızı renkte (2,5YR/4/8) hamurludur. Alçak yükseklikte halka kaideli ve yarı küresel gövdelidir. İçte krem astar üzerine açık zeytin yeşili (10Y-5GY/5/4) sırlı ve bezemesizdir (Tablo 4:2).

Kap formu tam olarak belirlenemeyen ancak iç yüzeylerinin sırla kaplanmasından dolayı kase ve tabak gibi açık kap formlarına ait olduğunu düşündüğümüz tek renk sırlı halka kaide parçaları form olarak birbirlerine benzerdir. Yüksek ve orta yükseklikte, ayak uçları dışa çekik biçimlidir. Bu grup içerisinde değerlendirilen bir halka kaide parçası açık kırmızı (2,5YR/6/8) hamur renginde, iç yüzeyde beyaz astar üzerine açık yeşil sırlıdır ve bezemesizdir (Tablo 4:3). Aynı hamur grubunda kırmızı (2,5YR 5/8) hamur renginde bir diğer kaide parçasının tondosunda basit kazıma ile daire bezeme yapılmış ve yeşil renk sırla kaplanmıştır (Tablo 4:4). Tondoda tek halka bezemeli, firuze ve yeşil renkte sırlı benzer ayak formunda seramikler İznik Roma Tiyatrosu kazılarında ele geçmiştir²⁸. Benzer şekilde yeşil sırlı bir örnek Manisa Gülgün Hatun Hamamı kazılarında²⁹ ve tondosunda tek halka şeklinde bezeme olan yeşil tek renk sırlı seramikler Balat İlyas Bey Külliyesi kazısında bulunmuştur³⁰. Buradaki seramikler yerel üretim olarak değerlendirilmiş ve Manisa Gülgün Hatun hamamı örnekleriyle beraber 14. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir³¹. Beçin kazısı seramik buluntuları arasında hem yeşil hem de sarı tek renk sırlı benzer örnekleri görülmektedir³². Ayasuluk kazılarında ele geçen tek renk yeşil sırlı tondosunda tek halka bezemeli bir kase parçası

23 Gök Gürhan, 2007a: 126, KATALOG NO: 10.

24 Bilici, 2009: 106, Resim 10.

25 Özkul Fındık, 2001: 30,31, Fot. 1-5.

26 Gök Gürhan, 2007b: 166, Foto. 7.

27 Acun, 1995: 6.

28 Özkul Fındık, 2001: 132, Fot. 126,127, Örnek No: 195-199.

29 Gök Gürhan, 2011: 126-127, Kat. No. 10, 12.

30 Gök Gürhan, 2010: Tablo 4, 5a-7a.

31 Gök Gürhan, 2010: 293.

32 Gök Gürhan, 2009: 5, Tablo 6.

14. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir³³. Benzer formda bir diğer halka kaide parçası açık kırmızımsı kahve (5YR 6/4) hamur rengindedir. Tondosunda iç içe iki daire yapılmış ve beyaz astar üzerine hardal sarısı renkte sırla kaplanmıştır (Tablo 4:5). Aynı şekilde tondo da iç içe daire bezeme bulunan kırmızı hamurlu firuze renkte sırlı bir örnek İznik Roma Tiyatrosu kazısı seramikleri içerisinde görülmektedir³⁴. Firuze tek renk sırlı benzer bir örnek Manisa Gülgün Hatun Hamamı kazılarında ele geçmiştir³⁵. Manisa Gülgün Hatun Hamamı seramikleri 14. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir³⁶.

Edirne Yemiş Kapanı kazısında ele geçen tek renk yeşil sırlı, tondosunda baskı tekniğinde dairesel yivli bir bezeme bulunan, halka kaide seramik parçası, kırmızı kil renginden dolayı Erken Osmanlı Dönemi'ne tarihlendirilmiş³⁷, diğer bir grup tondosunda konstantrik daireler bulunan halka kaideli seramikler ise Geç Osmanlı Dönemi içinde değerlendirilmiştir³⁸.

Bu seramik grubu yeşil tek renk sırlarına bakılarak "*Turkuaz Sırlı Kaplar*" olarak değerlendirilmiş ve Batı Anadolu'ya Türk nüfusunun gelmesiyle ortaya çıktığı düşünülmüştür. Batı Anadolu bölgesindeki dağılımına bakıldığında kalıplanmış kaplarla aynı kontekslerde bulunduğu görülmüştür³⁹.

Benzer örneklerine bakılarak bu grup seramikleri 14. yüzyıl ikinci yarısına tarihlemek mümkündür. Şu anki veriler ışığında üretim yerinin Batı Anadolu olduğu düşüncesi ağır basmaktadır. Ancak Silyon'daki bu seramiklere bakılarak dağılımının Batı Anadolu dışına da taşıdığı söylenmelidir.

Tek renk sırlı seramikler içerisinde bir diğer grubu, küçük testi ya da sürahi olduğunu düşündüğümüz kaplara ait gövde ve kulplu parçaları oluşturmaktadır (Tablo 5). Küresel gövdeli ve boyunlu kap formundaki bu seramiklerin üzerlerindeki izlerden, gövdeden boyuna bağlanan kulplu olduğu anlaşılmaktadır. Hamur renklerinin ise kırmızı olduğu görülmektedir (2,5YR/4/8, 10R 5/8, 2,5YR 5/8). Kapların dış yüzeyleri çok ince krem renkli astar üzerine zeytin yeşili (10Y-5GY 4/4, 10Y-5GY 3/2) ve açık sarımsı yeşil (10Y-5GY 6/4) renkte sırlıdır. Sır gövdenin yarısına kadardır diğer yarısı ince astar kaplamadır. İç yüzeyleri astarsız kahverengi sırlıdır (10 YR 3/3 koyu kahve). Bu gruptaki seramik kaplar, form, hamur rengi ve yeşil renk sırlarına bakılarak 14. yüzyıl ortaları ile 15. yüzyıl başı olarak tarihlendirilebilir. Sürahi formunda kulplu, astar üzerine yeşil sırlı benzer bir örnek Aphrodisias'daki kazı çalışmalarında ele geçmiş ve 14. yüzyılın son çeyreği ile 15. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir⁴⁰.

3.4. Sırsız Seramik

Kale Mescid kazılarında ele geçen seramikler içerisinde, form veren sırsız seramik parçası sayısı fazla değildir. Bir adet testi formundaki sırsız seramik parçasının dip ve gövdesinin çoğunluğu kırıktır. Gövdeden bir omuzla uzun bir boyuna geçilmekte, dışa çekik ağız ucuyla sonlanmaktadır. Gövdeden boyuna bağlanan dikey şerit formunda çift kulpludur⁴¹. Kırmızı hamurlu (10R 5/8), çok ince kum ve kireç, az miktarda mika katkılı, sık gözenekli, sık dokulu bir hamura sahiptir. Kabın dış yüzeyi perdahlıdır. Omuz kısmında astar boya ile yapılmış, iki sıra şerit şeklinde bezeme görülmektedir (Tablo 6:1). Sırsız, astar boya ile bezemeli benzer seramikler Ayasuluk kazısında ele geçmiş ve 14. yüzyıl olarak tarihlendirilmiştir⁴². Manisa Gülgün Hatun Hamamı buluntuları içerisinde tek kulplu sırsız testiler üzerinde astar boyama seramikleri görülmektedir⁴³. Benzer örnekler ve kazı çalışmalarında ele geçen küçük testi ya da sürahilerle hamur olarak benzerlikleri dikkate alındığında bu testi formundaki seramik parçasını 14. yüzyılın son çeyreği ile 15. yüzyıl ortalarına tarihlendirmek mümkündür.

Sırsız seramikler içerisinde bir kulplu parçası üzerinde çömlekçi işareti olarak düşündüğümüz bir damga dikkati çekmektedir. Damga kulbun dış yüzeyine kazıma tekniğinde, "+" işareti şeklinde yapılmıştır. Açık kırmızımsı kahve (5YR/6/4) renginde, az miktarda kum ve kireç katkılı bir hamuru vardır. Dış yüzey pembemsi gri (7,5YR 6/2) renkte astarlıdır (Tablo 6:2). Hamur rengi ve grubu olarak 14.yüzyıl seramikleri ile benzerlik göstermektedir.

33 Yılmaz, 2014: 869, Resim 3b.

34 Özkul Fındık, 2001: 132, Fot. 128.

35 Gök Gürhan, 2011: 126, Kat. No. 11.

36 Gök Gürhan, 2011: 114-115.

37 Uçar, 2019: 537, Tablo IV/4.

38 Uçar, 2019: 537-538, Tablo IV/5-15,17-19; V/1,2; V/3-10.

39 Burlot ve Waksman, 2021: 166.

40 Öztaşkın, 2017: 178, Plate 7 (5).

41 Benzer formda çift kulplu testi Örnekleri için bkz. Türe Ölçer, 2014: 176-181, Katalog no:13-15.

42 Türe Ölçer, 2014: 168-175, Katalog no: 9-12.

43 14. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen bu seramikler için bk. Gök Gürhan, 2011: 145-147, Kat. No: 46-50.

Sonuç olarak Sillyon (Karahisar-ı Teke) Kale Mescid Kazısı seramikleri incelendiğinde genel olarak 13. yüzyıl sonu ve 15. yüzyıl başı olarak değerlendirilmiştir. 11. yüzyıl sonu bölgenin Türkleşmeye başladığı dönemden sonra Kalenin, kesin olarak 13. yüzyıl başında Selçuklu hakimiyetine geçtiği bilinmektedir. 14. yüzyılda Beylik ve 14. yüzyılın sonunda Osmanlı hakimiyeti söz konusudur. Ele geçen seramiklerde bu kronoloji ile örtüşmektedir. Nitekim Kale’de 2009-2010 ve 2019 yıllarında yürütülen yüzey araştırmasında ele geçen İslami sikke buluntuları üzerinde yapılan incelemelerde, sikkelerinde benzer tarih aralığında olduğu görülmüştür⁴⁴. 13. yüzyıl sonu 14. yüzyıl başına tarihlendirdiğimiz Kıbrıs üretimi seramikler bu dönemde bölgenin hem siyasi hem de ticari hareketliliğine bağlı olarak Kıbrıs-Selçuklu ilişkilerini ortaya koyan somut deliller olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bu seramiklerin bu dönemde Akdeniz’de geniş bir yayılımın olduğunu da göstermektedir. Kale Mescid de ele geçen diğer seramikler ise Beylikler ve Erken Osmanlı Dönemine tarihlenmektedir. Bu seramik bulgularından yola çıkarak Kale Mescidin, Beylikler ve Erken Osmanlı Dönemi’nde de kullanıldığını söylemek mümkündür. Seramikler kalede yapılan kazı çalışmalarının ilk örnekleri olması bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

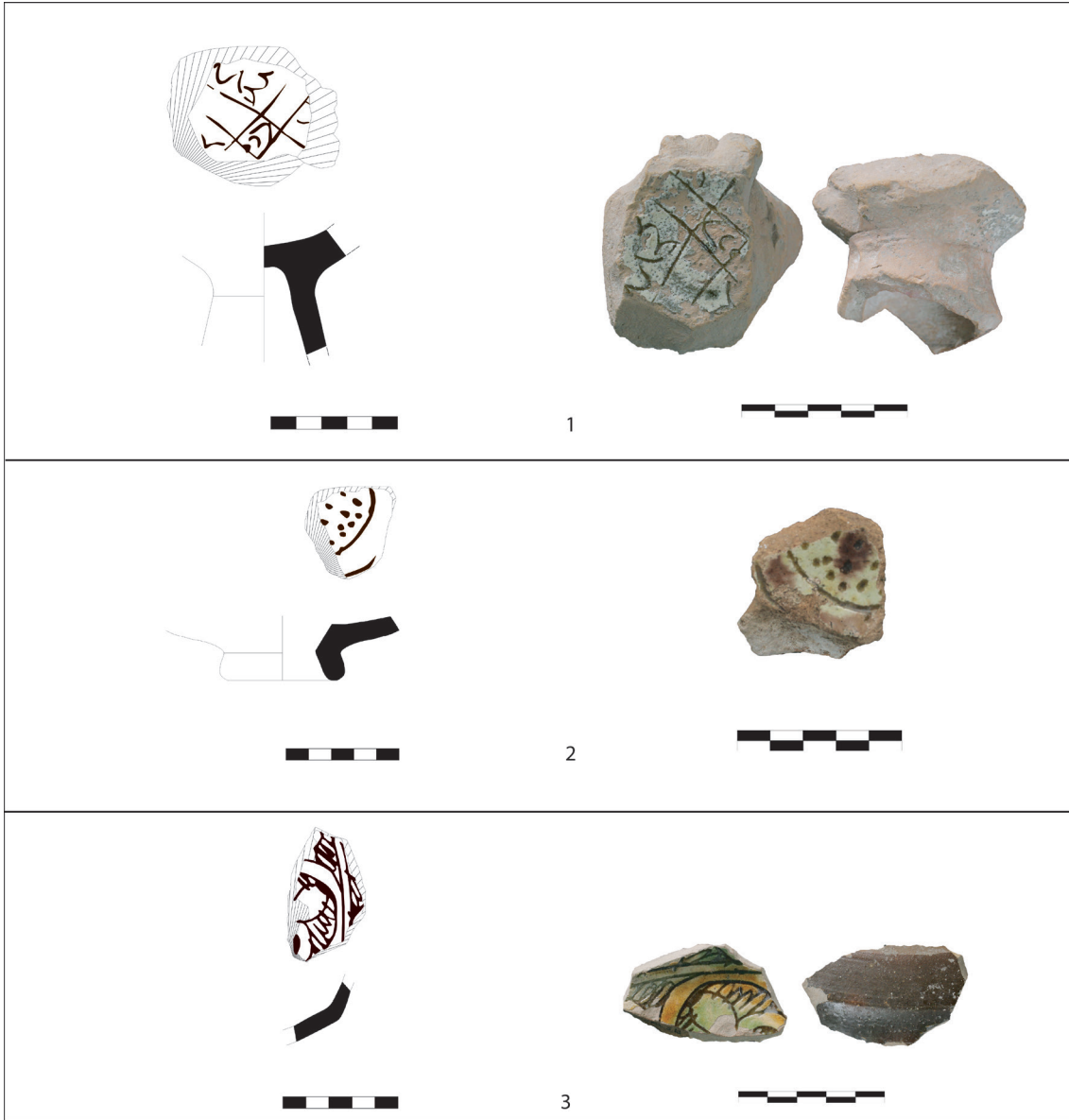
- Acun, H. (1995). “Yozgat Müzesi’ndeki Selçuklu Kaseleri”, 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi, Cilt I, 1-12.
- Bilici, S. (2005). “Alanya-Tersane ve Kızıl Kule Çevresinden Bir Grup Sırlı Seramik”, *Adalya*, VIII, 329-349.
- Bilici, S. (2009). “Alanya Kalesi Kazılarında Bulunan Ortaçağ Sırlı Seramikleri”, *I. Odtü Arkeometri Çalıştayı. Türkiye Arkeolojisi’nde Seramik ve Arkeometrik Çalışmalar (Prof. Dr. Ufuk Esin Anısına 7-9 Mayıs 2009) Bildiriler Kitabı*, (Ed: A.G. Türkmenoğlu vd.), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 102-111.
- Burlot J. ve Waksman S. Y. (2021). “Batı Anadolu’da Kültürel, Teknolojik ve İktisadi Değişimler: Sırlı Kap Üretimi Kapsamında Bizans’tan Osmanlı Dönemine Geçişi Gözlemek (13.-15. Yüzyıllar)”, *Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Topraklarında Kültürel Üretim Aracı Olarak Sırlı Kaplar (6-7 Aralık 2018)*, (Ed: N. D. Kontogiannis ve B. Böhlendorf Arslan ve F. Yenişehirlioğlu), Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul. 157-190.
- Cahen, C. (1979). *Osmanlılardan Önce Anadolu’da Türkler*, (Çev: Y. Moran), E yayınları Tarih Dizisi, İstanbul.
- Çelik, Ş. (2011). “Teke-İli”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 40, 344-347.
- Dimopoulos, J. (2005). “Byzantine Graffito Wares Excavated in Sparta”, *Çanak* 7, 335-348.
- Piltz, E. (1996). *The Von Post Collection Of Cypriote Late Byzantine Glazed Pottery*, (Studies in Mediterranean Archaeology Vol. CXIX), Jonsered.
- Gök Gürhan, S. (2007a). *Akşehir Tas Medrese Müzesi’ndeki Türk Dönemi Seramikleri (2000-2001 Anıt Meydan’da Yapılan Kurtarma Kazısı Seramikleri)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi.
- Gök Gürhan, S. (2007b). “Akşehir Kurtarma Kazısı Seramikleri”, *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, (Ed: G. Öney ve Z. Çobanlı), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 157-169.
- Gök Gürhan, S. (2009). “1995-2009 Yılları Arasında Beçin Kazısı’nda Ortaya Çıkarılan Seramiklerin Değerlendirilmesi”, *Sanat Tarihi Dergisi*, XVIII/ 2, 45-70.
- Gök Gürhan, S. (2010). “Balat İlyas Bey Külliyesi Kazısında Ortaya Çıkarılan Seramiklerin Değerlendirilmesi (2007-2008)”, *XIII. Ortaçağ Ve Türk Dönemi Kazıları Ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (14-16 Ekim 2009)*, (Ed: K. Pektaş vd.), Ege Yayınları, İstanbul, 291-305.
- Gök Gürhan, S. (2011). *Bir Seramik Definesinin Öyküsü Saruhanoğlu Beyliği’nin Mirası Manisa Gülgün Hatun Hamamı Seramikleri*, Manisa Belediyesi Kültür Yayını, Manisa.
- Kinnamos, (2001). *Ioannes Kinnamos’un Historia’sı (1118-1176)*, (Çev: I. Demirkent), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- İbni Bibi, (1941). *Anadolu Selçuki Devleti Tarihi*, (Çev: M. N. Gençosman), Uzluk Basımevi, Ankara.
- Uzun Çarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi*, Cilt. I, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Taylor, J. P. (1938). “Medieval Graves in Cyprus”, *Ars Islamica*, Vol. 5, No. 1, 55-87.
- Karaca, B. (1997). *XV.ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Koroğlu, G. (2012). “Kızkalesi Kazılarında Ele Geçen 12.-15. Yüzyıl Arasına Tarihlenen Ortaçağ Seramikleri”, *Seleucia Ad Calycadnm II*, 11-32.

44 Sillyon yüzey araştırmasında ele geçen İslami sikkeler için bk. Mıynat, 2020: 202-205.

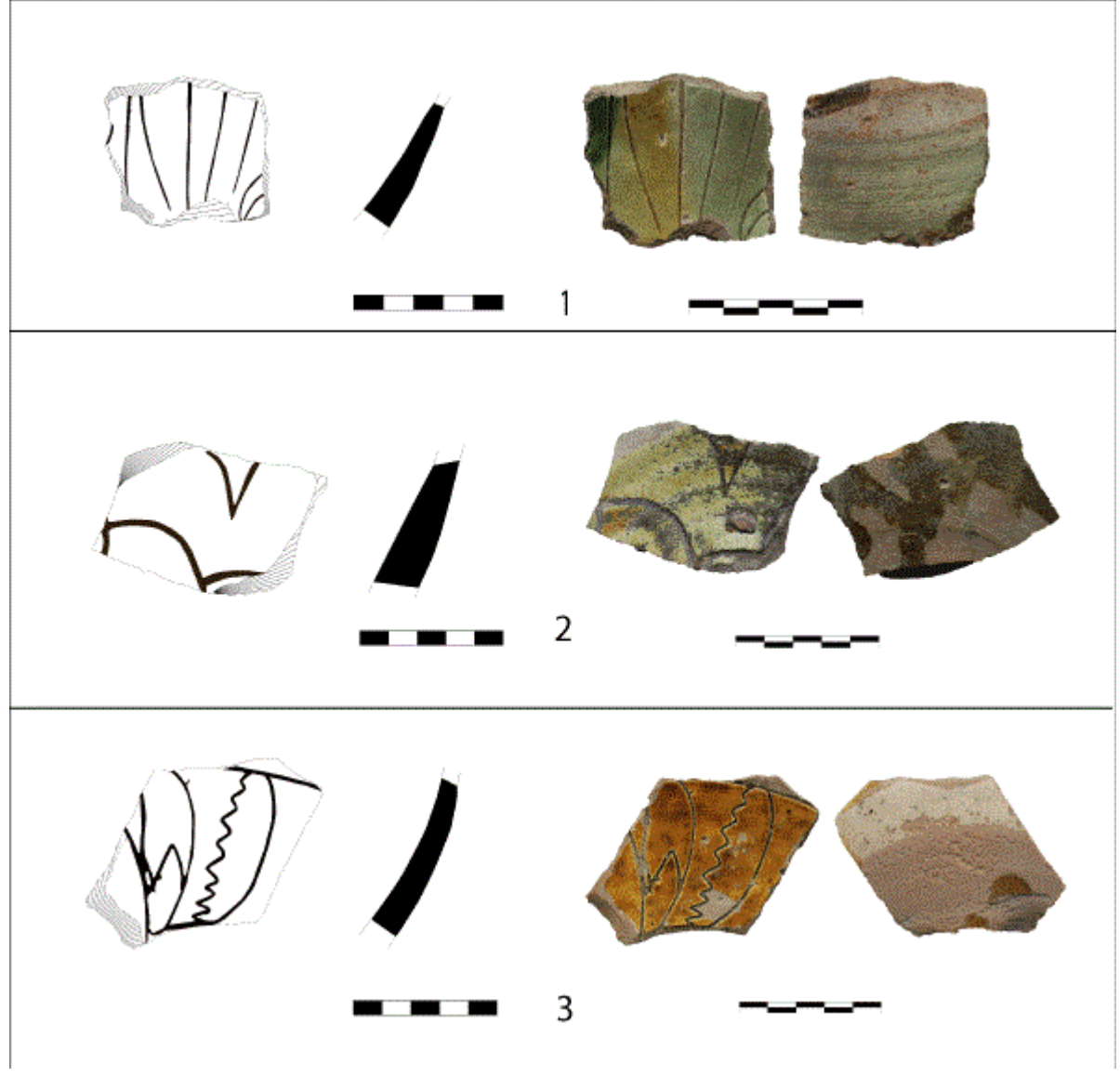
- Mansel, A. M. (1945). "Antalya Bölgesi (Pamfilya) 1943 Yılı Sonbaharında Yapılan Arkeoloji Gezisine Dair Kısa Rapor", *Bellekten*, Cilt IX, Sayı 33, 135-145
- Mıynat, A. (2020). "Türk-İslam Hakimiyeti Yıllarında Silyon (Karahisar-ı Teke) ve Buradaki İslami Sikke Buluntuları", *Yüzey Araştırmaları Işığında Silyon ve Çevresi*, (Ed: M. Taşkiran), Ege Yayınları, İstanbul. 197-207.
- Özer, E. (2012). "2010 Yılı Silyon Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırması", 29. Araştırma Sonuçları Toplantısı (23-28 Mayıs 2011 Malatya), Cilt 3, Ankara, 33-48.
- Özkul Fındık, N. (2001). *İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Öztaşkın, M. (2017). "Byzantine and Turkish Glazed Pottery Finds from Aphrodisias", *Glazed Pottery Of The Mediterranean And The Black Sea Region, 10th-18th Centuries Volume 2*, (Ed: S. Bocharov ve V. François ve A. Sitdikov), Stratum Yayınevi, Kazan- Kishinev. 165-188.
- Taşkıran, M. (2020a). "2018 Yılı Silyon ve Territoryumu Yüzey Araştırması", 37. Araştırma Sonuçları Toplantısı (17-21 Haziran 2019 Diyarbakır), Cilt 3, Ankara, 41-61.
- Taşkıran, M. (2020b). "Pamphylia Ovasında Bir Savunma Kenti: Silyon" Yüzey Araştırmaları Işığında Silyon ve Çevresi, (Ed: M. Taşkiran), Ege Yayınları, İstanbul, 1-31.
- Taşkıran, M. ve Palalı, M. (2021). "Silyon Kale Masjid (Karahisar-ı Teke Castle) Silyon (Karahisar-ı Teke Kalesi) Kale Mescidi", *ANMED 19*, 42-44.
- Türe Ölçer, S. (2014). *Ayasuluk Kalesi Doğu Kapısı Çevresindeki 2000-2002 Kurtarma Kazılarında Ele Geçen Seramikleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi.
- Uçar, H. (2019), "Edirne Yemiş Kapanı Kazısı'ndan Bir Grup Osmanlı Seramiği", *Yaşar Erdemir'e Armağan: Sanat Tarihi Yazıları*, (Ed: O. Kunduracı ve A. Yavuzılmaz), Litera Türk Academia Yayınları, Konya, 509-541.
- Yetkin, Ş. (1974). "The Turkish Monuments in Silyon (Yanköy Hisarı)", *Mansel'e Armağan II*, (Haz. E. Akurgal ve U.B. Alkım), Türk Tarih Kurumu Yayınları, İstanbul, 861-872.
- Yetkin, Ş. (1976). "Silyon (Yanköy Hisarı)'daki Türk Eserleri" *Vakıflar Dergisi*, Cilt 11, 195-203.
- Yılmaz, G. (2014). "Ayasuluk Kalesi ve St. Jean Anıtı Kazılarında Bulunan Seramikler," *XVI. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (18-20 Ekim 2012) Bildiri Kitabı*, (Ed: E. Bilget Fataha), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas, 863-871.

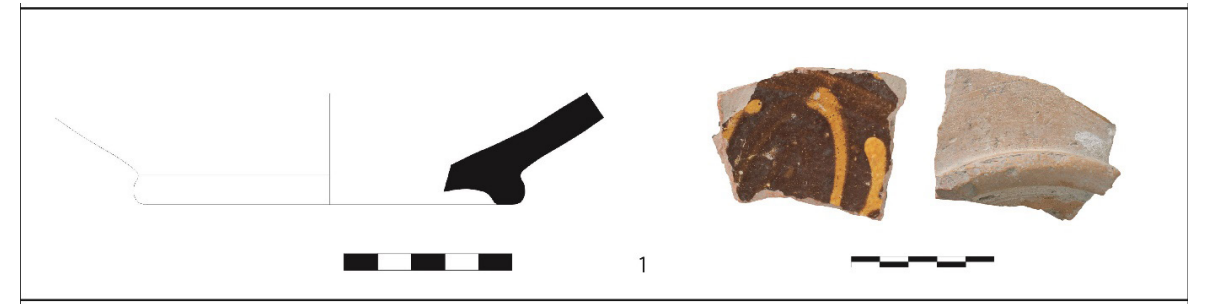
Tablo 1: Sgraffito bezemeli seramikler

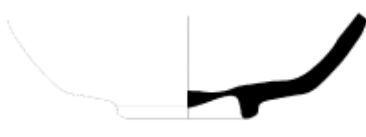

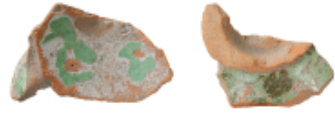

Tablo 2: Sgraffito Bezemeli Seramikler

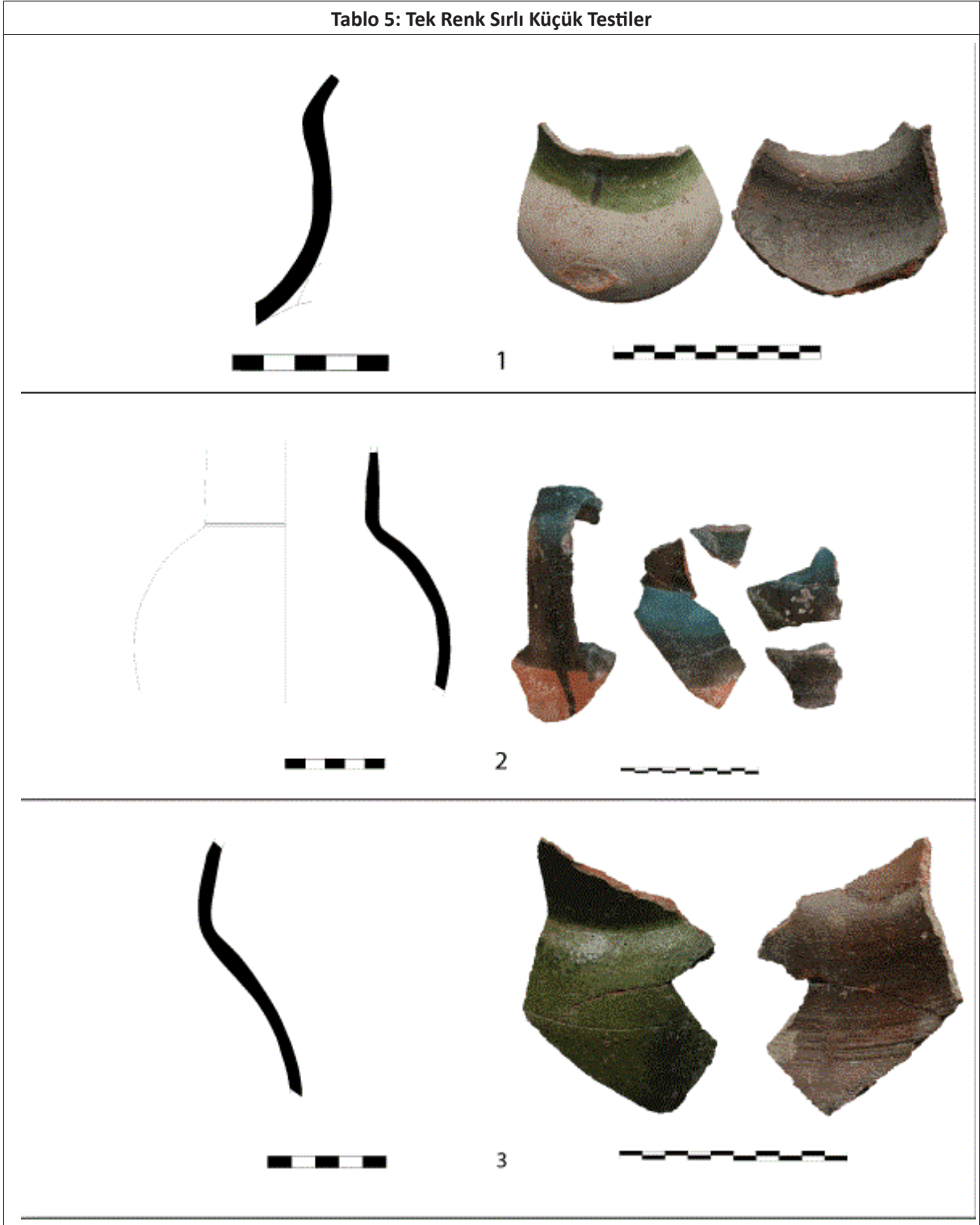
Tablo 3: Astar Bezemeli Seramik

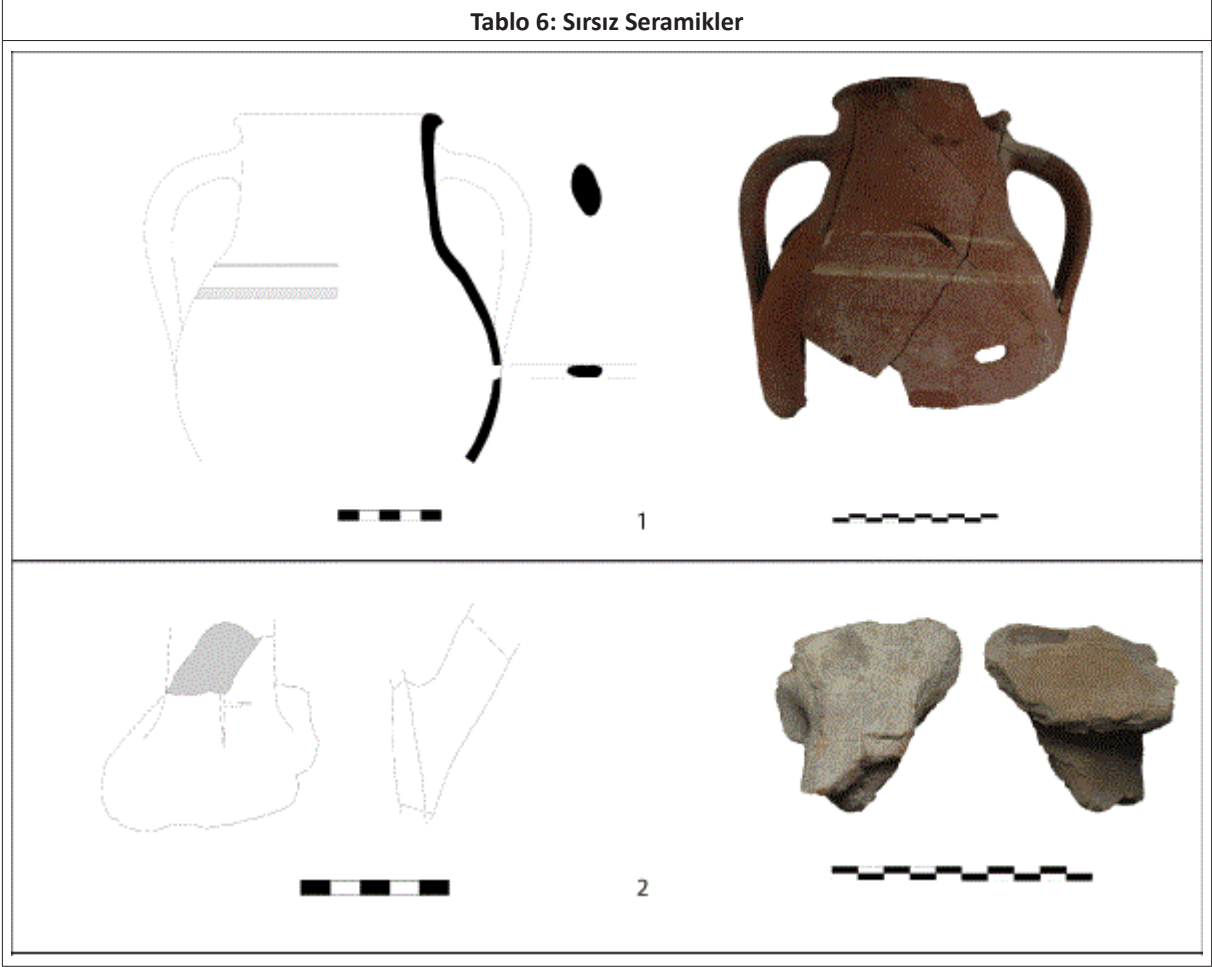
Tablo 4: Tek Renk Sırlı Kaideler

 ----- 1	 -----
 ----- 2	 -----
 ----- 3	 -----
 ----- 4	 -----
 ----- 5	 -----

Tablo 5: Tek Renk Sırlı Küçük Testiler

Tablo 6: Sırsız Seramikler

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).